

Методологически бележки

БВП - Разходи за крайно използване - национално ниво, тримесечни данни

БВП по метода на разходите за крайно използване обхваща следните компоненти:

Индивидуалното потребление на домакинствата, измерено с:

Крайните потребителски разходи на домакинствата, обхващащи следните позиции:

- покупки на стоки от търговската мрежа на дребно, вкл. покупките между населението, покупките от заведенията за обществено хранене и столовете, както и заплатеното за текущ ремонт на стоките;

- покупки на услуги – електроенергия, водоснабдяване, топлоенергия; транспортни и съобщителни услуги, жилищни наеми, образователни услуги, платени здравни услуги, услуги, свързани със свободното време, културата и спорта; застрахователни и други услуги;

- стоки, произведени от домакинствата за собствено потребление, представени чрез некорпорирани дейности и натурално потребените стоки от населението;

- доход в натура;

- условно изчислената рента на жилищата, заемани от собствениците им.

Индивидуалното потребление на домакинствата се изчислява в съответствие с т. нар. национална концепция, т.е. включва потреблението на резиденти в чужбина и изключва потреблението на нерезиденти в страната. Потребителските разходи на домакинствата се изчисляват по класификацията COICOP - Единно международно класифициране на потребителските разходи, използвана в СНС 2008 и ЕСС 2010.

Потребителските разходи на домакинствата са представени в 12 основни раздела.

Крайните потребителски разходи на правителството за предоставени индивидуални услуги на домакинствата включват предоставените безплатни услуги в областта на здравеопазването, социалното осигуряване, образованието, спорта, културата и изкуството. Те се измерват с брутната продукция на тези дейности, намалени със заплатените такси (ако има такива), включени в междинното потребление на други сектори или в крайните потребителски разходи на домакинствата.

Крайните потребителски разходи на НТООД се измерват с продукцията на този институционален сектор. Това са разходите на синдикални, религиозни, благотворителни и други организации с идеална цел за предоставяне на стоки и услуги на домакинствата безплатно или по икономически незначими цени.

От 1996 г. данните за крайните потребителски разходи на домакинствата следват международно възприетата национална концепция по отношение на потребителските разходи на чуждите туристи в страната и на българите в чужбина. Съгласно нея паричните разходи на чуждите туристи на територията на страната се отчитат в приходната страна на платежния баланс като износ на стоки и услуги, а паричните разходи на българските граждани в чужбина се отчитат в разходната страна на платежния баланс като внос на стоки и услуги. Прилагането на този методологически принцип не променя равнището на БВП, тъй като той влияе едновременно освен на оценката за крайното потребление, така и на външнотърговското салдо на стоките и услугите.

Колективното потребление се измерва с крайните разходи на правителството за колективни услуги, предоставени на обществото като цяло. Включват се услугите по поддържането на населените места, осъществени от общините, фундаменталните

научни изследвания, държавната администрация, отбраната и сигурността на страната. Те се измерват с обема на тяхната брутна продукция, намалена със стойността на платените такси за оказани услуги, елемент на крайните потребителски разходи на домакинствата.

Бруто образуването на основен капитал включва разходите за придобиване на следните видове дълготрайни нефинансови активи, включително увеличението на незавършеното строителство:

- дълготрайни материални активи, включващи трайни насаждения; продуктивни и работни животни, сгради; машини, съоръжения и оборудване; транспортни средства; стопански инвентар;

- дълготрайни нематериални активи като програмни продукти, геологопроучвателни и проучвателно-проектантски работи и други.

Това са инвестиции, вложени за покупка на активи, използвани многократно в производствения процес за продължителен период от време (повече от една година). Съгласно прилаганата методология придобитите съществуващи активи остават извън обхвата на показателя, като само стойността на разходите по дистрибуцията и монтажа на съществуващите активи влияе върху размера на бруто образуването на основен капитал. Елементите на бруто образуването на основен капитал се оценяват по покупни цени, когато те са купени, и по базисни цени, ако те са произведени за собствено потребление.

Изменението на запасите включва:

- Изменение на запасите от суровини и материали, незавършено производство, готова продукция и стоки за препродажба в предприятията, млади животни и животни за угояване. Оценката се отнася до тяхното физическо нарастване (намаляване), т. е. размерът на холдинговата печалба/загуба, акумулирана в резултат на изменение на цените, а не на реален производствен процес;

- Изменение на запасите на домакинствата, резултат от некорпориранияте им дейности.

Годишните оценки за изменението на запасите и за холдинговите печалби и загуби се правят като сума от тримесечните оценки. За запасите от готова продукция и незавършено производство холдинговите печалби и загуби се елиминират от оценките на продукцията в производствената сметка. Междинното потребление е коригирано със стойността на холдинговите печалби за суровини и материали. Изменението на запасите като елемент на БВП по метода на разходите за крайно използване се изчислява без холдингови печалби и загуби за четирите групи запаси.

Оценките на изменението на запасите без холдингови печалби/загуби се правят по следния начин:

Наличностите на запасите по вид и по дейности в началото и в края на дадено тримесечие се дефлират със специфични ценови индекси, с което се трансформират в средногодишни цени на предходната година. Разликата между дефлираните стойности (края минус началото на периода) представлява оценка на физическото изменение на запасите по постоянни цени без холдингови печалби/загуби. Оценката за изменението на запасите по цени на съответното тримесечие се получава чрез инфлиране на оценката по постоянни цени с ценови индекс за съответното тримесечие.

Външнотърговското салдо (износ минус внос на стоки и услуги) като компонент на крайно използвания БВП представлява разликата между стойността на изнесените и внесените стоки и услуги. Износът и вносът на стоки се отчитат по цени FOB.